

ISTORICUL BIBLIOTECILOR PUBLICE DIN VASLUI PÂNĂ ÎN 1951

La celebrarea a 50 de ani de la întemeierea oficială a Bibliotecii Județene “Nicolae Milescu Spătarul” din Vaslui, instituție de cultură de un real prestigiu astăzi, găsim potrivit să amintim că pe aceste locuri încărcate de istorie, ea nu a apărut pe un loc gol. Începuturi ale unei asemenea “universități” au existat aici de peste un veac și jumătate. Mult timp, în secolele al XV-lea și al XVI-lea, Vasluiul a fost capitală a Țării de Jos a Moldovei, reședință domnească, datorită așezării sale centrale, din rațiuni geostrategice, asupra cărora au insistat istoricii noștri. Prezența Curții, cancelariei domnești, precum și a altor lăcașuri de cult, mănăstiri și biserici, fac certă existența, aici, a unui centru cultural unde învățământul era cunoscut și practicat, în grecește, slavonește și apoi, în românește, desigur nu pentru mulți locuitori, unde se pregăteau slujbașii domnești și ai cultelor, se emiteau documente oficiale ori particulare. La curțile domnești și în mănăstiri, apoi la Episcopia Hușilor, înființată în urmă cu patru secole au apărut și primele colecții de cărți-inițial manuscrise, germeii bibliotecilor de mai târziu. De altfel, Gheorghe Ghibănescu, în “Vasluiul-studii și documente” 1926-amintește între preoții cărturari pe Popa Ion din Vaslui, care a copiat pe la 1560 primele cărți tipărite de Coresi și le-a pus la dispoziția bisericilor și mănăstirilor, pentru slujba religioasă. De asemenea, la Biserica Sf. Ioan (ctitoria ștefaniană), unde Popa Ion a fost paroh peste 40 de ani, se păstrau multe texte vechi de cultură românească, tipărite sau manuscrise. Ceva mai târziu, Axinte Uricariul (1670-1733 născut la Scânteia, atunci în ținutul Vaslui) a copiat niște hrisoave, iar la porunca domnitorului N. Mavrocordat a continuat și a lăsat și copii “Letopisețul Țării Moldovei” de Grigore Ureche și “Letopisețul Țării Moldovei” de Miron Costin, “Cronica Domniei Dintâi a lui N. Mavrocordat” de N. Costin și a redactat cronica originală a celei de a doua domnii, în Moldova, a lui N. Alexandru-Vodă Mavrocordat, lucrări care au intrat în posesia acestor prime biblioteci.

Sunt și perioade care favorizează întemeierea unor biblioteci, fără însă să fie publice, cartea rămânând încă foarte mult timp, pentru cei mai mulți oameni un lux. Sunt un fel de flori rare, fragile, deși foarte prețioase, care nu au rezistat decât temporar asprimii vremurilor.

La cea mai veche școală primară din târgul Vasluiului (și, evident din ținut), Școala primară nr.1 de Băieți (înființată în 1842) a venit, în toamna lui 1861, Gheorghe Hrisoscoleu, unul dintre cei mai de seamă învățători (și director) pe care i-a avut instituția vasluiiană. Deosebit de important pentru istoria culturii vasluiene este faptul că acest destoinic dascăl a simțit nevoia, a avut ideea și a purces la înființarea unei biblioteci școlare, întâia cunoscută până acum

de pe aceste meleaguri. Din aceeași perioadă nu putem omite faptul, că în marile familii boierești din ținutul Vasluiului au existat importante biblioteci.

Marile familii de boieri din ținut, precum Adamachi, Bastrachi, Carp, Donici, Sion, Rășcanu, Epureanu și alții, aveau, încă de la finele secolului al XIX-lea, bogate biblioteci particulare. Vestită pentru bogăția și diversitatea titlurilor de carte străină, dar și românească a fost biblioteca familiei princiare Mavrocordat din Vaslui. De origine fanariotă, această familie s-a stabilit la noi, dând țării nu numai voievozi, ci și reprezentanți de seamă ai culturii, științei, posesori de biblioteci cunoscute și în apusul Europei. Descendentul acestei familii, Gheorghe Mavrocordat a cumpărat în 1883, moșia târgului Vaslui. A construit în apropiere de biserica lui Ștefan cel Mare, un palat cu 16 camere, o sală pentru bibliotecă și concerte, edificiu ce se poate vedea și astăzi. Aici, Gh. Mavrocordat a organizat una din cele mai mari biblioteci (particulare) din această parte a țării.

În 1910, la inițiativa unui grup de intelectuali, a fost fondată la Vaslui Societatea Culturală “Biblioteca Poporului”, cu scopul de a întemeia o bibliotecă publică. După cum reiese din dosarul nr. 3/1910, înregistrat la Tribunalul Vaslui, această societate a fost condusă de preotul ec. Ioan Grigoriu, mai târziu și cadru didactic la Școala Normală.

După Marea Unire s-a construit edificiul și a luat ființă Teatrul “Racova” care a existat până în 1970. Aici, în 1921 s-a născut “Casa Culturală”, condusă de avocatul Corneliu Meza, în cadrul căreia a activat și Societatea muzicală “Lira” (1906). La acest teatru s-a înfiripat o bibliotecă, iar în 1924 a funcționat un cinematograf.

La începutul secolului trecut, tentativele de constituire a unor biblioteci publice se înmulțesc, având ca rezultat la Vaslui organizarea unei biblioteci cu cărți și reviste provenite din donații și din cele distribuite de Editura Casei “coalelor”. Biblioteca va funcționa un timp în localul Școlii Normale “Ștefan cel Mare”, condusă de prof. Dumitru Cotoranu. După desființarea școlii, o parte din bibliotecă a trecut la instituția similară a Căminului Corpului Didactic (1935) sub conducerea lui Ștefan Prodan. Căminul, banca și biblioteca Corpului Didactic au avut ca președinte pe învățătorul Gheorghe Rășcanu. Având un fond relativ bogat de carte, biblioteca și instituția patronatoare au fost desființate în 1944, reînființate în 1968. Tot prin anii 1930 ai secolului trecut, o bibliotecă școlară s-a constituit la liceul “Mihail Kogălniceanu” din Vaslui, formată din donații de carte din literatura română și universală, îndeosebi cele făcute de Scarlat Ciornei, proprietarul Editurii Bucureștene “Naționala Ciornei”.

Biblioteca liceului “Mihail Kogălniceanu”, număra la sfârșitul anului 1933, 2710 volume, iar anul următor peste 3000 volume, toate cărțile de format mare (1460) fiind cartonate și numeroase reviste (967 ex.) dintre care “Sociologie Românească”, “Viața Românească”, “Natura”, etc. Mai înregistrăm și preocupările pentru întocmirea instrumentelor rapide de lucru: cataloage, fișe, etc. În anul 1944, din cauza războiului, bibliotecile au fost cenzurate și chiar desființate. Bineînțeles,

vremelnică desființare fiindcă spiritul, cultura, cartea, semnele de identitate ale unui popor sunt nemuritoare, făclii luminând pururi de veghe. Și mai ales la ceas aniversar, la jubileul luminii să nu uităm de ele.

(Materialul a fost realizat cu sprijinul d-lor Mihai Ciubanu, Petru Necula și a d-lui prof. dr. Dumitru V. Marin)